

תמונה אחת שווה אלף שיעורים: רשמיה של מורה חיילת

לוטם כהן

במאמר זה אעלה על הכתב את הרשמים שלי - מורה חיילת בבית הספר ברנקו וייס באילת - משיעורי הצילום שאני מעבירה בבית הספר. הבחירה שלי לחשוף את התלמידים דווקא לתחום הצילום ולהעשיר אותם באמצעותו נובעת מטיבו ומיתרונותיו הפדגוגיים וגם מהתנסויותי האישיות. מבחינה אישית, הבחירה לעסוק בתחום הצילום בבית הספר ברנקו וייס אילת קסמה לי מאוד משום שבלימודי בתיכון בחרתי במגמת הקולנוע והתאהבתי במצלמה. הרגשתי שהנושא יוכל לפתוח דלת נוספת לביטוי אישי עבור תלמידים שאינם מצליחים להביע את עצמם במסגרת השיעורים הרגילים בכיתה. יתרה מזאת, בסיטואציות מסוימות תחום הצילום אף יכול לפתוח דלת למקצוע לחיים!

כמורה חיילת במסלול חימ"ש (חינוך משלים) אני אחראית לתחום ההכנה לצה"ל ולתחום החברתי בבית הספר. אני מלווה את תלמידי כיתות י"א-י"ב החל בהכנה לצו ראשון, עבור במיונים לתפקידים השונים וכלה בגיוס עצמו. ההכנה לגיוס היא מצד אחד טכנית - הכנה לצו ראשון ולמיונים, שליחת מכתבים ובקשות לתפקידים, ומצד שני מנטאלית - הפגת חששות לקראת הגיוס, עזרה לתלמידים בעלי קשיי הסתגלות, הכוונה לשירות משמעותי והתמודדות עם נשירה מהצבא.

חשבתי ששיעורים בבית הספר בתחום האמנות, כגון צילום, שירה, נגינה ואמנות פלסטית, הם שיעורים ששורבים שגרה ומקנים לתלמיד מיומנויות נוספות שאינן נלמדות בשיעורים העיוניים רגילים. שיעורי הצילום היו חלק ממגמה זו, שאותה ניסיתי לפתח ולמסד לצד עוד פרויקטים רבים בבית הספר. אני מאמינה שבאמצעות התחום האמנותי אפשר לפתח את החשיבה היצירתית והדמיון של התלמידים, ושבתחום הצילום אפשר לפתח כישורים נוספים וייחודיים. את הדרך לעשות זאת ניסיתי לגבש ולהציג למחנכי הכיתות.

תכנית שנתית לשיעורי צילום: לאפשר לנו לראות אין הם רואים את העולם

בתחילת התהליך פניתי למנהל בית הספר וביקשתי להעביר לתלמידי בית הספר שיעורי צילום פרטניים. המנהל עודד את היוזמה וסיכמנו שאבחר בכמה מתלמידי שכבה יי שמחנכי הכיתות ואני חושבים שצילום יכול לעניין אותם ולהתאים להם. שיתפנו את הבנות שנבחרו לפרויקט

במחשבות ובציפיות שיש לנו משיעורים אלה, והקשבנו לדעתן באשר לדמותו המתעצבת של השיעור: מה היו רוצות לעשות? איך היו רוצות לצלם? את מי? ובעיקר - למה?

אחרי הצהרת הכוונות הכללית ולפני שיצאנו לדרך עסקנו בגיבוש ובבנייה של תכנית שנתית לשיעורי הצילום בבית הספר. מטרת התכנית כללו הקניית מיומנויות מקצועיות ספציפיות הקשורות בצילום, והקניית מיומנויות "רכות" יותר דוגמת משמעת עצמית, שליטה עצמית ומיקוד.

אחת התלמידות מצלמת ביום ספורט

כמו כן, הקפדתי להקדיש תשומת לב למטרות אישיות נלוות. העסיקו אותי מאוד השאלות הללו: כיצד ניתן לפתח כל תלמידה ברמה האישית, מלבד ההעשרה בתחום הצילום? כיצד שיעורי הצילום ימריצו אותה לעשייה, ללמידה ולנוכחות סדירה בבית הספר? כיצד באמצעות שיעורי הצילום אפשר לפתח בתלמידה תחושת מסוגלות?

בשלב הבא הצגתי למחנכי הכיתות ולתלמידות את חזוני באשר לשיעורי הצילום, וחשבנו יחד מה יכול לקדם למידה ותהליכים חינוכיים אישיים ובין-אישיים בקרב התלמידות. עוד הסברתי להן כיצד אפשר לצלם בצורה מיטבית גם במצלמה של הטלפון הנייד, כדי שגם בסיום שיעורי הצילום יוכלו להמשיך ולצלם לבד גם ללא מצלמה מקצועית.

כיצד מתנהל הפרויקט?

שיעורי הצילום מועברים בחדר האמנות של בית הספר. אני מלמדת בעזרת כרטיסיות, מראה דוגמאות מתמונות שצילמתי ומקשרת ביניהן לבין נושאים מחיי היום-יום של התלמידות כדי שיבינו ביתר קלות. חשוב לי שבכל שיעור הן יתנסו בצילום הנושא שנלמד בו. אנחנו מסתכלות יחד על התמונות, מביעות את דעתנו על התמונות וחושבות כיצד אפשר לשפר אותן. כמובן, אחר כך התלמידה מצלמת שוב, במטרה להשתפר. בעיניי חשוב ללמד אותן ללמוד מטעויות כדי לא לחזור עליהן. אני מקפידה לפרגן להן על הצילומים שלהן, אנחנו בוחנות אותם יחד, והרעיונות לשיפור פרי יצירתן הם בעיקר שלהן.

בשיעורים אני מקדישה זמן לעבודה על מה שהתלמידה מביאה אתה באותו היום: אנרגיות חיוביות ושליליות, תסכול ואושר. חשוב לי להיות עבורן דמות בוגרת משמעותית שאמנם מלמדת אותן מקצוע, אך גם יכולה להיות גם אחות גדולה המטה אוזן קשבת למחשבותיהן. חשוב לי לתת להן תחושה טובה בבית הספר. בשיעורים הראשונים התלמידות לא הרבו לדבר, אך עם הזמן הן נפתחו יותר ויותר, וכיום אנחנו מדברות בשיעורים לא רק על זוויות צילום וקומפוזיציה. הדינמיקה בשיעור טובה ונעימה מאוד. אני מייחסת זאת ל"אחוות הנשים" שנוצרה מעצם העובדה שהשיעור מועבר לבנות בלבד. הן לא מרגישות לחץ להיות אתי לבד.

אלמנט נוסף שחשוב לי בלמידה חווייתית כמו זו הוא "היציאה לשטח" - לרחוב, לקניון, לפארק - אשר משלימה את החוויה הלימודית בכיתה, תורמת לה ומעצימה אותה. מבחינתי היציאה לשטח חשובה משתי סיבות. ראשית, אפשרויות הצילום העומדות לרשותנו בתחום בית הספר מצומצמות מאוד. לרוב אנחנו מצלמות חפצים שאני מביאה לשיעור, ומעצבות את החדר כפי שהתלמידה רוצה. שנית, חשוב לי ללמד את התלמידות לצלם תמונות לא מבוימות ולתפוס את הסיטואציה בצורה הטבעית ביותר, כך שהמצולמים אינם רואים את הצלם ואין לו תפקיד בסיטואציה. לכן חשוב לצאת לרחוב ולא להישאר בבית הספר - הסביבה המוכרת.

אין התלמידות רואות את שיעורי הצילום?

בהתחלה התלמידות התלבטו אם להצטרף לשיעורי הצילום. הן חששו, כי באותה תקופה עדיין לא הכירו אותי. עם הזמן הן למדו להכיר אותי בהקשרים אחרים והתקרבו אליי, ומתוך כך גם הלכו וקיבלו את תכניתי ואת מטרותיי.

המטרה הראשונית של התלמידות הייתה מינימלית מאוד - לדעת לצלם בצורה לא מטושטשת. בהמשך הן הביעו רצון להרחיב את הידע שלהן וללמוד עוד תחומים בצילום. בשיעור הן מרגישות מיוחדות וחשובות היות שמדובר בשיעור פרטני שבו תשומת הלב כולה מופנית אליהן, ולא מתחלקת בין כל תלמידי הכיתה.

כיום הבנות מגיעות בשמחה לשיעורים במטרה להתקדם וממש להתמקצע בתחום הצילום. התחושה שלי היא שכאשר הן מקבלות לידיים את המצלמה הן מרגישות אחראיות יותר, מרגישות שסומכים עליהן, שרואים אותן הרבה יותר, והן נכנסות אט אט אל עולם הצילום ואל העולם האמתי.

בתחילה הבנות לא סיפרו לתלמידים אחרים שהן משתתפות בשיעור צילום. עם הזמן הן נפתחו יותר, הן מתביישות פחות, והן מספרות לחבריהן על העשייה שלהן ואף גאות בצילומים שהן מפיקות. לדוגמה, לפני היציאה לחופשת החנוכה נערך יום ספורט בית-ספרי, ואחת הבנות תיעדה אותו בעצמה. היא תכננה מאיזו זווית לצלם, מאיזה מרחק, מה להכניס לתוך התמונה ומה לא. היא הקפידה לצלם מגוון רחב של תלמידים, ולא התביישה לבוא למרכז הרחבה כדי

להשיג את התמונה האידאלית עברה. היא הרגישה שיש לה תפקיד משמעותי ביום הספורט אף שאינה משתתפת בתחרויות. באותו יום היא עברה תהליך כיוון שהיא הרגישה נחוצה בבית הספר, וידעה שאלמלא היא הייתה הצלמת ייתכן שצילומי האירוע היו פחות טובים. כמו כן, הצילום ביום הספורט אפשר לה להראות לכולם את זווית הצילום המיוחדת שלה ואותה עצמה. תצלומיה מוצגים במסדרונות בית הספר בטלוויזיה במעגל סגור בלופ וזוכים לתשבחות רבות.

סיכום

התרשמותי מפרויקט הצילום בבית הספר היא שבעבודה עם תלמידים ברשת בתי הספר האתגריים ברנקו וייס, שילוב של שיעורי צילום בפרט ושל שיעורי אמנות בכלל כחלק אינטגרלי ומובנה במערכת הלימודים - במיוחד במתכונת של שיעור פרטני - היא חשובה מאוד ליצירה של תחושת מסוגלות ולהעלאת הביטחון העצמי של התלמידים. אני חושבת שהשיעורים הללו מוכיחים שתלמידים יש רצון - ולעתים קרובות גם יכולת - להנכיח, להנציח ולהציג לעולם את זווית הראייה שלהם, את העולם שלהם, את התמונה הכי יפה, הכי מעניינת והכי מעוררת מחשבה שיש להם. אנחנו, המורים והמחנכים, צריכים לקחת זאת לתשומת לבנו ולא להפסיק לתת להם הזדמנויות להצלחה ולמימוש עצמי - בכל התחומים.

מצאה את זווית הצילום הנכונה עברה

לוטם כהן היא מורה חיילת האחראית על תחום ההכנה לצה"ל, מדריכת צילום בית-ספרית, אחראית על פרויקט "כוכבים לקצונה" ומנחת מועצת נוער עירונית. זוהי שנתה השנייה בבית הספר ברנקו וייס אילת